

1. Käyrä $\mathbf{r}(t) = t^2\mathbf{i} + t^3\mathbf{j}$ kulkee pisteestä $(1, -1)$ pisteseen $(4, 8)$ origon kautta. Laske käyrän pituus, sekä tarkka arvo (5p.) että pituus pyöristetty yhden desimaalin tarkuuteen (1p.).

Ratkaisu: Käyrällä $t \in [-1, 2]$. $x(t) = t^2 \Rightarrow x'(t) = 2t$, $y(t) = t^3 \Rightarrow y'(t) = 3t^2$.
 $\ell = \int_{-1}^2 \sqrt{(x'(t))^2 + (y'(t))^2} dt = \int_{-1}^2 \sqrt{4t^2 + 9t^4} dt = \int_{-1}^2 |t|\sqrt{4 + 9t^2} dt = (\int_{-1}^0 (-t)\sqrt{4 + 9t^2} dt) + (\int_0^2 t\sqrt{4 + 9t^2} dt) = \{u = 4 + 9t^2 \Rightarrow du = 18tdt; t = -1 \Rightarrow u = 13, t = 0 \Rightarrow u = 4, t = 2 \Rightarrow u = 40\} = (-\int_{13}^4 \sqrt{u} \frac{du}{18}) + (\int_4^{40} \sqrt{u} \frac{du}{18}) = ([\frac{1}{18} \cdot \frac{2}{3} u^{3/2}]_4^{13}) + ([\frac{1}{18} \cdot \frac{2}{3} u^{3/2}]_4^{40}) = \frac{1}{27}(13\sqrt{13} - 8 + 40\sqrt{40} - 8) = \frac{1}{27}(40\sqrt{40} + 13\sqrt{13} - 16) \approx 10.5$

2. a) Määritä funktion $g(x, y) = 3 + \ln(x^2 + \sin y)$ ensimmäisen asteen Taylorin polynomi $P_1(x, y)$ pisteen $(a, b) = (1, 0)$ ympäristössä (2p.) ja approksimoi lukua $g(0.98, 0.03)$ luvulla $P_1(0.98, 0.03)$ (1p.).

b) Määritä funktion $g(x, y) = 3 + \ln(x^2 + \sin y)$ toisen asteen Taylorin polynomi $P_2(x, y)$ pisteen $(a, b) = (1, 0)$ ympäristössä (2p.) ja approksimoi lukua $g(0.98, 0.03)$ luvulla $P_2(0.98, 0.03)$ (1p.).
 (Mathematica: $g(0.98, 0.03) \approx 2.99034908$)

Ratkaisu: a) $g(a, b) = g(1, 0) = 3 + \ln(1^2 + \sin 0) = 3$.
 $\frac{\partial g}{\partial x} = \frac{2x}{x^2 + \sin y} \Rightarrow \frac{\partial g}{\partial x}(1, 0) = 2$, $\frac{\partial g}{\partial y} = \frac{\cos y}{x^2 + \sin y} \Rightarrow \frac{\partial g}{\partial y}(1, 0) = 1 \Rightarrow$
 $P_1(x, y) = g(1, 0) + \frac{\partial g}{\partial x}(1, 0) \cdot (x-1) + \frac{\partial g}{\partial y}(1, 0) \cdot (y-0) \Rightarrow P_1(0.98, 0.03) = 3 + 2 \cdot (-0.02) + 1 \cdot 0.03 = 2.99$.
 b) $\frac{\partial^2 g}{\partial x^2} = \frac{2(x^2 + \sin y) - 4x^2}{(x^2 + \sin y)^2} \Rightarrow \frac{\partial^2 g}{\partial x^2}(1, 0) = -2$, $\frac{\partial^2 g}{\partial y^2} = \frac{-\sin y(x^2 + \sin y) - \cos^2 y}{(x^2 + \sin y)^2} \Rightarrow \frac{\partial^2 g}{\partial y^2}(1, 0) = -1$,
 $\frac{\partial^2 g}{\partial y \partial x} = \frac{-2x \cos y}{(x^2 + \sin y)^2} = \frac{\partial^2 g}{\partial x \partial y} \Rightarrow \frac{\partial^2 g}{\partial y \partial x}(1, 0) = \frac{\partial^2 g}{\partial x \partial y}(1, 0) = -2 \Rightarrow$
 $P_2(x, y) = g(1, 0) + (\frac{\partial g}{\partial x}(1, 0) \cdot (x-1) + \frac{\partial g}{\partial y}(1, 0) \cdot (y-0)) + \frac{1}{2!}(\frac{\partial^2 g}{\partial x^2}(1, 0) \cdot (x-1)^2 + 2 \frac{\partial^2 g}{\partial x \partial y}(1, 0) \cdot (x-1)(y-0) + \frac{\partial^2 g}{\partial y^2}(1, 0) \cdot (y-0)^2) \Rightarrow P_2(0.98, 0.03) = 2.99 + \frac{1}{2}(-2 \cdot (-0.02)^2 + 2 \cdot (-2) \cdot (-0.02)(0.03) + 1 \cdot (0.03)^2) = 2.99 + \frac{1}{2}(-0.0008 + 0.0024 - 0.0009) = 2.99 + 0.00035 = 2.99035$.

3. Polynomi $p(x, y) = 3x^4 + 2y^6 - 12xy$ on määritelty koko xy -tasossa ja $p(x, y) \rightarrow \infty$, kun $\sqrt{x^2 + y^2} \rightarrow \infty$, joten p :llä ei ole suurinta arvoa. Määritä p :n kriittiset pisteet ja pienin arvo. (6p.)

Ratkaisu: $\frac{\partial p}{\partial x} = 12x^3 - 12y = 0 \Rightarrow x^3 = y$, $\frac{\partial p}{\partial y} = 12y^5 - 12x = 0 \Rightarrow y^5 = x \Rightarrow y^{15} = x^3 = y \Rightarrow$
 $(y = -1 \Rightarrow x = -1)$ tai $(y = 0 \Rightarrow x = 0)$ tai $(y = 1 \Rightarrow x = 1)$.
 Yhteensä kolme kriittistä pistettä: $(-1, -1)$, $(0, 0)$ ja $(1, 1)$.
 $p(0, 0) = 0 > p(-1, -1) = p(1, 1) = -7 = p_{min}$.

4. Käyrät $y = \cos(3x)$ ja $y = 3 \cos(x)$ rajoittavat välillä $x \in [-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}]$ tasoaalueen Ω , jonka pinta-ala on $A = \iint_{\Omega} dA$.

Ω :n keskiön x -koordinaatti $\bar{x} = \frac{1}{A} \cdot \iint_{\Omega} x dA = 0$ symmetrian takia. Määritä Ω :n pinta-ala A (1p.) ja sen keskiön y -koordinaatti $\bar{y} = \frac{1}{A} \cdot \iint_{\Omega} y dA$ (5p.).

Ratkaisu: $A = \int_{-\pi/2}^{\pi/2} (3 \cos(x) - \cos(3x)) dx = [3 \sin(x) - \frac{1}{3} \sin(3x)]_{-\pi/2}^{\pi/2} = (3 + \frac{1}{3}) - (-3 - \frac{1}{3}) = 6\frac{2}{3} = \frac{20}{3}$.
 $\bar{y} = \frac{1}{A} \cdot \int_{-\pi/2}^{\pi/2} (\int_{\cos(3x)}^{3 \cos(x)} y dy) dx = \frac{1}{A} \cdot \int_{-\pi/2}^{\pi/2} [y^2/2]_{\cos(3x)}^{3 \cos(x)} dx = \frac{1}{2A} \cdot \int_{-\pi/2}^{\pi/2} (9 \cos^2(x) - \cos^2(3x)) dx = \frac{1}{2A} \cdot \int_{-\pi/2}^{\pi/2} (\frac{9}{2}(1 + \cos(2x)) - \frac{1}{2}(1 + \cos(6x))) dx = \frac{1}{4A} \cdot [8x + \frac{9}{2} \sin(2x) - \frac{1}{6} \sin(6x)]_{-\pi/2}^{\pi/2} = \frac{1}{4A} \cdot 8\pi = \frac{3\pi}{10}$.

5. Pallon $B = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 | x^2 + y^2 + z^2 \leq R^2\}$ tiheys pisteessä $(x, y, z) \in B$ on $\delta(x, y, z) = \delta_0 \cdot (x^2 + y^2)/R^2$, joten $\delta_{max} = \delta_0$ ("päiväntasajalla" xy -tasossa) ja $\delta_{min} = 0$ [kg/m^3] (z -akselilla). Laske pallon massa. (6p.)

Ratkaisu: i) (sylinterikoordinaatit) $m = \iiint_B \delta dV = \int_0^{2\pi} (\int_{-R}^R (\int_0^{\sqrt{R^2 - z^2}} (\delta_0 \cdot r^2/R^2) \cdot r dr) dz) d\theta = \frac{\delta_0}{R^2} (\int_0^{2\pi} d\theta) \cdot (\int_{-R}^R [r^4/4]_0^{\sqrt{R^2 - z^2}} dz) = \frac{2\pi\delta_0}{R^2} \int_{-R}^R \frac{1}{4} (R^4 - 2R^2 z^2 + z^4) dz = \frac{\pi\delta_0}{2R^2} [R^4 z - \frac{2}{3} R^2 z^3 + \frac{1}{5} z^5]_{-R}^R = \frac{\pi\delta_0}{2R^2} \cdot 2(1 - \frac{2}{3} + \frac{1}{5}) R^5 = \frac{8\pi}{15} \delta_0 R^3$.
 ii) (palkkoordinaatit) $m = \iiint_B \delta dV = \int_0^{2\pi} (\int_0^{\pi} (\int_0^R (\delta_0 \cdot (\rho \sin \phi)^2/R^2) \rho^2 \sin \phi d\rho) d\phi) d\theta = \frac{\delta_0}{R^2} (\int_0^{2\pi} d\theta) (\int_0^{\pi} \sin^3 \phi d\phi) (\int_0^R \rho^4 d\rho) = \frac{\delta_0}{R^2} \cdot 2\pi \cdot \int_0^{\pi} (1 - \cos^2 \phi) \sin \phi d\phi \cdot [\rho^5/5]_0^R = \frac{\delta_0}{R^2} \cdot 2\pi \cdot [-\cos \phi + \frac{1}{3} \cos^3 \phi]_0^{\pi} \cdot \frac{R^5}{5} = \frac{2\pi\delta_0}{R^2} \cdot \frac{4}{3} \cdot \frac{R^5}{5} = \frac{8\pi}{15} \delta_0 R^3$.
 (Huom: Keskitiheys $\bar{\delta} = m/V = \frac{8\pi\delta_0 R^3/15}{\frac{4\pi R^3}{3}} = \frac{2}{5} \cdot \delta_0 \in [\delta_{min}, \delta_{max}]$.)

$$6. f(x, y) = \begin{cases} \frac{x^3y - xy^3}{x^2 + y^2} & , (x, y) \neq (0, 0) \\ 0 & , (x, y) = (0, 0) \end{cases}$$

a) Määritä $\frac{\partial f}{\partial x}(x, y)$ ja $\frac{\partial f}{\partial y}(x, y)$, kun $(x, y) \neq (0, 0)$. (2p.)

b) Määritä $\frac{\partial f}{\partial x}(0, 0)$ ja $\frac{\partial f}{\partial y}(0, 0)$ käyttämällä osittaisderivaatan määritelmää. (2p.)

c) Määritä $\frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x} = \frac{\partial}{\partial y}(\frac{\partial f}{\partial x})$ ja $\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y} = \frac{\partial}{\partial x}(\frac{\partial f}{\partial y})$ origossa käyttämällä osittaisderivaatan määritelmää. (2p.)

Ratkaisu: a) $f_x = \frac{\partial f}{\partial x} = \frac{(3x^2y - y^3)(x^2 + y^2) - (x^3y - xy^3)2x}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{4x^2y^3 - y^5 + x^4y}{(x^2 + y^2)^2}$,

$f_y = \frac{\partial f}{\partial y} = \frac{(x^3 - 3xy^2)(x^2 + y^2) - (x^3y - xy^3)2y}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{x^5 - 4x^3y^2 - xy^4}{(x^2 + y^2)^2}$, kun $(x, y) \neq (0, 0)$.

b) $f_x(0, 0) = \frac{\partial f}{\partial x}(0, 0) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta x} (f(0 + \Delta x, 0) - f(0, 0)) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta x} (0 - 0) = 0$,

$f_y(0, 0) = \frac{\partial f}{\partial y}(0, 0) = \lim_{\Delta y \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta y} (f(0, 0 + \Delta y) - f(0, 0)) = \lim_{\Delta y \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta y} (0 - 0) = 0$.

c) $f_{xy}(0, 0) = \frac{\partial}{\partial y}(\frac{\partial f}{\partial x})(0, 0) = \lim_{\Delta y \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta y} (f_x(0, 0 + \Delta y) - f_x(0, 0)) = \lim_{\Delta y \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta y} (\frac{-(\Delta y)^5}{(\Delta y)^4} - 0) = -1$,

$f_{yx}(0, 0) = \frac{\partial}{\partial x}(\frac{\partial f}{\partial y})(0, 0) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta x} (f_y(0 + \Delta x, 0) - f_y(0, 0)) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{1}{\Delta x} (\frac{(\Delta x)^5}{(\Delta x)^4} - 0) = 1$.

(Huom: $\frac{\partial}{\partial y}(\frac{\partial f}{\partial x})(0, 0) = \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(0, 0) \neq \frac{\partial}{\partial x}(\frac{\partial f}{\partial y})(0, 0) = \frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(0, 0)$.)